

Neuvotteleva virkamies Mikko Horko

6.11.2023

Puolustusvaliokunnalle

HE 41/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024

VNS 1/2023 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2024—2027

”Eduskunta edellytti asevelvollisuuslakia koskevassa mietinnössään (PuVM 1/2007 vp), että hallitus ryhtyy toimiin varusmiespalvelusajan ottamiseksi huomioon eläkkeen määräytymisessä sekä kotiuttamisrahan maksamiseksi palveluksesta kotiutetuville. Eduskunta edellytti lisäksi, että asevelvollisille kuuluvia taloudellisia etuuksia kehitetään edelleen.”

Mainitun lausuman johdosta puolustusvaliokunta on kysynyt sosiaali- ja terveysministeriöltä:

- 1) Mikä on edellä todettujen uudistusten kustannusvaikutus?
- 2) Mitä asioille on konkreettisesti tehty?

Kotiuttamisrahan kustannusvaikutus riippuisi olennaisesti valittavasta toteutustavasta. Esillä on joissain aloitteissa ollut malli, joissa sen suuruus olisi sidottu palveluksen keston ja se maksettaisiin, kun palvelus on suoritettu loppuun.

Puolustusvoimilta saatujen tietojen mukaan vuosittain varusmiespalveluksen suorittaneiden määrä on hienoisesti laskenut viime vuosina. Vuonna 2022 palveluksen suoritti n. 19 000 henkilöä.

Palvelusajat ovat jakautuneet niin, että 49 % on suorittanut 347 päivän palveluksen, 14 % on suorittanut 255 päivän palveluksen ja 37 % on suorittanut 165 päivän palveluksen.

Jos kotiuttamisrahan määrä oli 1 euro/suoritettu palveluspäivä, olisi varusmiehille maksettavan kotiuttamisrahan vuosikustannus n. 5,01 miljoonaa euroa vuodessa.

Siviilipalveluslain 56 §:n mukaan siviilipalvelusvelvolliseen sovelletaan, mitä asevelvollisen taloudellisista ja sosiaalisista etuuksista muussa laissa tai asetuksessa säädetään, jollei tässä laissa toisin säädetä. Siviilipalveluksen kesto on 347 päivää ja palveluksen on vuonna 2022 suorittanut 1057 henkilöä. Näin ollen edellä mainitun suuruisen kotiuttamisrahan vuosikustannus siviilipalveluksen suorittaneiden osalta olisi 370 000 euroa.

Kotiuttamisraha ei varsinaisesti olisi sosiaaliturvaa, koska se maksettaisiin ilman tarveharkintaa kaikille palveluksen suorittaneille. Käytännössä kyse olisi viivästetystä päivärahan maksusta. Kotiuttamisrahan käytännön toimeenpano ja maksaminen ei voisi tapahtua Kelan kautta, koska Kelalla ei ole tiedossaan kuin ne palvelusta suorittavat, jotka saavat sotilasavustusta. Maksuysteys- ja muut tarvittavat tiedot olisi puolustusvoimilla, joka maksaa päivärahat. Näin ollen jouduttaisiin myös pohtimaan sitä, mikä olisi oikea momentti ja oikea vastuutaho mahdollisen kotiuttamisrahan kohdalla.

Ainakin aiemmin varusmiehet itse ovat olleen enemmän huolissaan palveluksenaikaisesta toimeentulosta, mutta tähän osaa varusmiesliiton edustaja ottaa kantaa.

Kotiuttamisrahan osalta ei ole viime vuosina tehty valmistelua tai arviointia sosiaali- ja terveysministeriössä.

Sotilasavustukseen tehtiin varusmiesten pitkään toivoma muutos 1.1.2022 alkaen, kun tuen määräytymiseen liittyvää tulokäsitettä muutettiin. Tulokäsitteeseen lisättiin palveluksessa olevan palkka- ja yrittäjätuloja koskeva suojaosa ja mainitut tulot otetaan huomioon suojaosan ylittävältä osin. Suojaosan suuruus on 300 euroa. Muutoksen tarkoitus on tehdä palveluksen aikana tehtävästä työstä kannattavampaa ja kannustavampaa.